

Vergaderjaar 2022–2023

24 587

Justitiële Inrichtingen

Nr. 894

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR RECHTSBESCHERMING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 april 2023

Op 16 maart jl. heeft de vaste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid mij verzocht om een brief met daarin een overzicht van de stand van de uitvoering van acht moties die zijn ingediend door het lid Ellian (VVD). Met deze brief voldoe ik aan dit verzoek.

1. Motie van het lid Ellian (VVD) over onderzoeken of een aparte locatie voor de EBI-pluscategorie gevonden kan worden en waar op korte termijn hoogbeveiligde cellen gerealiseerd kunnen worden¹

Alvorens in te gaan op de wijze van uitvoering van deze motie hecht ik eraan een toelichting te geven op de in de motie gebruikte term «EBI-pluscategorie».

Gedetineerden worden in de EBI geplaatst op basis van de risico's die zij vormen. Het juridisch kader voor plaatsing in de EBI is opgenomen in de Regeling selectie, plaatsing en overplaatsing van gedetineerden (Rspog) en heb ik reeds toegelicht in mijn brief van 26 september 2022.² Voor gedetineerden in de EBI met een (zeer) hoog risico op voortgezet crimineel handelen tijdens detentie gelden inmiddels strengere regels dan voor EBI-gedetineerden bij wie deze risico's niet of in mindere mate aanwezig zijn. Hetzelfde geldt voor gedetineerden in de EBI van wie een hoog dreigingsrisico uitgaat vanwege hun vooraanstaande positie in een crimineel netwerk: ook voor hen gelden strengere regels.³

Hoewel de in de motie gebruikte term «EBI-pluscategorie» geen formele term is, interpreteer ik dat deze van toepassing is op bovengenoemde

¹ Kamerstuk 36 200 VI, nr. 64.

² Kamerstukken 29 911 en 29 279 en 24 587, nr. 374.

³ Deze gedetineerden mogen: i) één keer per week 10 minuten bellen; ii) alleen bellen naar personen die zich op dat moment hebben gemeld en geïdentificeerd bij een door DJI aangegeven locatie en iii) één per week maximaal één bezoeker ontvangen.

categorie: EBI-gedetineerden *plus* strengere regels als gevolg van de dreiging die zij vormen.

Een aparte (tijdelijke) locatie voor de EBI-pluscategorie

De motie roept op om juist deze gedetineerden op een andere, «EBI-waardige», locatie te plaatsen, zodat kostbare capaciteit in de EBI vrijkomt. Dit is niet mogelijk en naar mijn mening ook niet noodzakelijk. Ik licht dit als volgt toe.

In de Penitentiaire beginselenwet worden penitentiaire inrichtingen – of afdelingen daarvan – geduid en van elkaar onderscheiden naar de mate van beveiliging: *beperkt beveiligd, normaal beveiligd, uitgebreid beveiligd of extra beveiligd*.

De enige *extra beveiligde* inrichting die Nederland momenteel kent staat in Vught. Een andere «EBI-waardige» locatie bestaat op dit moment niet, andere locaties zijn per definitie minder beveiligd zijn dan de EBI. Door gedetineerden van de «EBI-pluscategorie» op een andere locatie te detineren dan in de EBI worden ze uit de extra beveiligde setting geplaatst en in een minder beveiligde setting gezet. Gelet op alle dreiging die juist van deze categorie gedetineerden uitgaat acht ik voor hen alleen de hoogste mate van beveiliging passend. Dat is de huidige EBI.

De EBI in Vught beschikt op dit moment over voldoende capaciteit. Het is tevens mogelijk om gedetineerden binnen de EBI van elkaar te scheiden (compartimenteren) en de strengere maatregelen zorgvuldig uit te voeren. De EBI-gedetineerden op wie strengere regels van toepassing zijn als gevolg van de dreiging die zij vormen kunnen daarmee op afdoende wijze in de EBI worden gedetineerd. Met de komst van een tweede EBI in Vlissingen wordt daarnaast voor de lange termijn voorzien in voldoende EBI-capaciteit en (nog) meer mogelijkheden tot spreiding. Zoals aangegeven in mijn antwoorden op Kamervragen van de leden Ellian en Simons (beiden VVD) zijn er op dit moment dan ook geen plannen voor een derde, al dan niet tijdelijke, EBI.⁴

Realisatie hoogbeveiligde cellen

Naar aanleiding van deze motie onderzoekt DJI momenteel hoe zij (delen van) haar inrichtingen en bestaande afdelingen in de toekomst beter toe kan rusten op een groep gedetineerden die vanwege het risicoprofiel stevige beheers- en toezichtsmaatregelen nodig heeft, maar die daarvoor niet in de EBI hoeven te worden geplaatst. Hierbij wordt gekeken naar inrichtingen en cellen die qua beveiligingsniveau liggen tussen *extra* beveiligd (lees: de EBI) en *normaal* beveiligd. Dat is *uitgebreid* beveiligd.

Het uitgangspunt bij de *uitgebreid* beveiligde inrichtingen is dat ze beschikken over een kleinschalige afdeling die kan worden ingezet voor doelgroepen met een zwaar beveiligingsregime en intensievere of specifieke begeleiding. Verder hebben deze inrichtingen onder andere de mogelijkheid tot intensief toezicht op contacten met de buitenwereld en is er geen vermenging met gedetineerden van de andere afdelingen. Toezicht, dagprogramma en compartimentering kunnen op deze afdelingen op gelijkwaardige wijze invulling worden gegeven als in de EBI. De AIT's gaan straks tot de uitgebreid beveiligde inrichtingen behoren, mogelijk geldt dit ook voor andere afdelingen.

⁴ Aanhangsel Handelingen II 2022/23, nr. 1386.

Hiermee dichten we het huidige «gat» tussen de reguliere inrichtingen en de EBI en ontstaan er extra plaatsings- spreidingsmogelijkheden voor verdachten en veroordeelden waarop een zwaar toezichtsregime noodzakelijk is om voortgezet crimineel handelen tegen te gaan.

Stand van zaken

DJI heeft inmiddels het pakket aan eisen geformuleerd waaraan een uitgebreid beveiligde inrichting/afdeling zou moeten voldoen wil deze geschikt zijn om de categorie die niet in een reguliere inrichting kan maar niet per se in de EBI zou hoeven op het juiste toezichts- en beveiligingsniveau te kunnen plaatsen. Daarnaast is op één specifieke locatie onderzocht wat er nodig zou zijn om een bestaand gebouw aan dit programma van eisen te laten voldoen. Hoewel technisch haalbaar, bleek dit op deze locatie ook zeer kostbaar te zijn en hebben het gebouw en deze locatie naast voordelen ook nadelen. Daarom worden momenteel ook nog met hoge urgentie een aantal alternatieven in kaart gebracht.

Momenteel worden de financiële en uitvoeringsconsequenties van het bovengenoemde in kaart gebracht en vindt hierover besluitvorming plaats. Uiterlijk in het derde kwartaal van dit jaar informeer ik uw Kamer hier nader over.

2. Motie van het lid Ellian over een uniform beveiligings- en detentieregime voor de Afdelingen Intensief Toezicht creëren⁵

Op dit moment zijn er drie AIT's, namelijk in Krimpen aan den IJssel, Alphen aan den Rijn en Leeuwarden. Vanwege de verwachte groei wordt het aantal AIT's in ieder geval uitgebreid van drie naar zes. Naast de genoemde inrichtingen krijgen de inrichtingen in Arnhem en Sittard nog dit jaar een AIT. De inrichting in Lelystad krijgt op termijn een AIT. Deze wordt gerealiseerd in combinatie met de te ontwikkelen Extra Beveiligde zittingslocatie aldaar en is naar verwachting in 2028 operationeel.

De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) constateert dat voor een plaatsing op een AIT (nog) geen wettelijke in- en uitstroomcriteria zijn vastgelegd.⁶ Plaatsing van een gedetineerde op een AIT geschiedt nu door de vestigingsdirecteur als hij daartoe aanleiding ziet, bijvoorbeeld naar aanleiding van een signaal van de politie of het Bureau Inlichtingen en Veiligheid. Met de RSJ ben ik van mening dat het goed is om algemene criteria voor plaatsing in de AIT te bepalen. Dit heb ik dan ook meegenomen in de door mij aangekondigde wijziging van de Penitentiaire beginselenwet. Hierin wordt de benodigde intensiteit van het toezicht als een criterium opgenomen voor het aanwijzen van bijzondere afdelingen. Dit maakt het ook mogelijk om standaard (toezicht)maatregelen voor de AIT te bepalen. Daarmee zal een uniform pakket van maatregelen worden geformuleerd zoals de motie beoogt. Bovendien wordt in de regeling selectie, plaatsing en overplaatsing van gedetineerden (Rspog) vastgelegd dat de bevoegdheid tot plaatsing van een gedetineerde op de AIT door of namens mij wordt uitgeoefend (de zogeheten «externe differentiatie»). Deze wijze van besluitvorming en voorbereiding daarvan sluit aan bij de plaatsing van een gedetineerde in de EBI en de terroristenafdeling.

⁵ Kamerstuk 36 200 VI, nr. 63.

⁶ <https://www.rsj.nl/documenten/publicaties/2023/01/20/advies-wijziging-van-de-penitentiaire-beginselenwet-in-verband-met-aanvullende-maatregelen-tegen-georganiseerde-criminaliteit-tijdens-detentie>.

3. Motie van het lid Ellian over aan gedetineerden in de EBI en AIT's maximaal twee advocaten toestaan voor rechtsbijstand ter zake van straf- en daaraan gerelateerde zaken⁷

Over de wijze van uitvoering van deze motie heb ik uw Kamer reeds geïnformeerd per brief van 25 november 2022.⁸ In die brief heb ik aangegeven het begrenzen van het aantal rechtsbijstandverleners mee te nemen bij het wetsvoorstel met aanvullende maatregelen tegen voortgezet crimineel handelen tijdens detentie.

In dat wetsvoorstel wordt geregeld dat een gedetineerde die is geplaatst in de EBI of een AIT maximaal twee rechtsbijstandverleners mag aanwijzen met wie hij vertrouwelijk contact heeft. Onder contact wordt verstaan het bezoeken van de gedetineerde, het bellen met de gedetineerde en schriftelijke correspondentie. Zoals hierboven vermeld verwacht ik dat dit wetsvoorstel op korte termijn kan worden ingediend bij uw Kamer.

4. Motie van het lid Ellian over het weigeren van brieven tussen Mohammed B. en Ridouan Taghi tenzij evident geen sprake is van versluierde communicatie⁹

Over de wijze van uitvoering van deze motie is uw Kamer reeds geïnformeerd per brief op 25 november 2022.¹⁰ Daarin heb ik aangegeven dat ik niet kan ingaan op individuele casuïstiek. Meer in zijn algemeenheid heb ik hierover geschreven dat voor gedetineerden in de EBI en op een Terroristenafdeling geldt dat alle in- en uitgaande berichten intensief worden gecontroleerd. Deze berichten worden elk afzonderlijk gelezen en beoordeeld. Bij signalen vanuit de politie of het Openbaar Ministerie die aanleiding geven om enigszins te twifelen aan de inhoud, worden brieven niet uitgereikt dan wel verzonden. Indien misbruik van de mogelijkheden om te communiceren wordt vastgesteld legt de inrichting maatregelen op, bijvoorbeeld door contact (al dan niet met specifieke personen) tijdelijk te verbieden. Aan het tegengaan van (mogelijk) versluierde boodschappen wordt naar mijn mening zo maximaal mogelijk – en in lijn met de motie – invulling gegeven.

Volledigheidshalve merk ik op dat in bovengenoemde wetswijziging een bevoegdheid wordt gecreëerd op basis waarvan ik specifieke en verdergaande beperkingen kan opleggen als er aanwijzingen zijn dat een gedetineerde de contacten die hij met de buitenwereld heeft gebruikt voor ernstig intimiderende of levensbedreigende activiteiten. Denk hierbij aan het volledig stilleggen van telefooncontacten of het in zijn algemeenheid verbieden van schriftelijke correspondentie met bepaalde personen.

5. Motie van het lid Ellian over per direct nadere maatregelen invoeren in de EBI in Vught¹¹

De motie roept op om de volgende maatregelen in te voeren in de EBI:

- bellen terugbrengen van twee keer 10 minuten per week naar één keer 10 minuten per week;
- bellen alleen toe te staan naar personen die zich op dat moment in een politiebureau of penitentiaire inrichting bevinden;
- bij bezoek maximaal één persoon per bezoekmoment toe te staan;
- maximaal één volwassene als begeleiding toe te staan bij bezoek met kinderen;

⁷ Kamerstuk 24 587, nr. 868.

⁸ Kamerstuk 24 587, nr. 878.

⁹ Kamerstuk 24 587, nr. 867.

¹⁰ Kamerstuk 24 587, nr. 878.

¹¹ Kamerstuk 24 587, nr. 844.

- het niet langer toestaan van het spreken van een andere taal dan Nederlands of Engels, tenzij een gedetineerde evident beide talen niet machtig is;

Over de wijze van uitvoering van deze motie is uw Kamer reeds geïnformeerd per brief van 27 september 2022.¹² De wijziging van de Regeling selectie, plaatsing en overplaatsing van gedetineerden, die het mogelijk maakt om gedetineerden die op de zogeheten C- en/of D-grond zijn gedetineerd extra maatregelen op te leggen, is op 16 december 2022 afgerond.

Voor gedetineerden die op de C- en/of D-grond zijn geplaatst geldt dat zij:

- 1x per week 10 minuten mogen bellen;
- alleen mogen bellen naar personen die zich op dat moment hebben gemeld en geïdentificeerd bij een door DJI aangewezen locatie;
- 1x per week maximaal één bezoek mogen ontvangen.

Naast de voorgaande maatregelen onderzoek ik samen met de Minister van Justitie en Veiligheid op welke wijze met een aanvullend juridisch instrumentarium de aanpak van georganiseerde criminaliteit tijdens detentie en berechting kan worden versterkt. Hierbij wordt onder andere gekeken naar wat wij kunnen leren van de Italiaanse aanpak, maar ook de lessen die kunnen worden geleerd van andere Europese landen. Hiervoor zal mede gebruik worden gemaakt van het WODC-onderzoek naar de Italiaanse strafrechtelijke wetgeving en het WODC-onderzoek naar het Italiaanse 41bis regime, die naar verwachting respectievelijk in april en mei worden opgeleverd.

- 6. Motie van het lid Ellian over het gebruik van eMates stoppen bij alle gedetineerden die op de GVM-lijst staan en in alle terroristenafdelingen**¹³
- 7. Motie van het lid Ellian over het gebruik van eMates in de EBI te Vught per direct en definitief stoppen**¹⁴
- 8. Motie van de leden Knops en Ellian over onderzoeken in hoeverre artificial intelligence kan worden ingezet om berichtenverkeer met gedetineerden te controleren op signalen van VCHD**¹⁵

Op 3 februari jl. heb ik uw Kamer het rapport van de Auditdienst Rijk aangeboden.¹⁶ Deze dienst deed onderzoek naar aanleiding van het opschorten van de berichtenservice eMates door DJI.

Naar aanleiding van die opschorting zijn bovenstaande moties ingediend. In de beleidsreactie bij het onderzoek heb ik gemeld dat DJI heeft besloten de berichtenservice eMates definitief te beëindigen. Daarmee is invulling gegeven aan de moties 6 en 7. Tevens is aangegeven dat DJI onderzoekt of en hoe een alternatieve elektronische berichtenservice in eigen beheer eruit kan zien. Voor de langere termijn zal ook worden gekeken naar de inzet van Artificial Intelligence (AI) om sneller en efficiënter de bulk aan berichtenverkeer met gedetineerden te controleren op signalen van voortgezet crimineel handelen, conform de motie van de leden Knops en Ellian. Ik verwacht uw Kamer na het zomerreces te kunnen informeren over een eventueel alternatieve elektronische berichtenservice.

¹² Kamerstukken 29 911 en 29 279 en 24 587, nr. 374.

¹³ Kamerstuk 24 587, nr. 836.

¹⁴ Kamerstuk 24 587, nr. 835.

¹⁵ Kamerstuk 24 587, nr. 840.

¹⁶ Kamerstuk 24 587, nr. 882.

Tot slot

Eerder zegde ik toe uw Kamer in het eerste kwartaal van dit jaar de tweede voortgangsbrief over georganiseerde criminaliteit tijdens detentie en berechting te sturen. Dat is helaas niet gelukt. Ik streef ernaar de brief medio mei alsnog aan uw Kamer te sturen.

De Minister voor Rechtsbescherming,
F.M. Weerwind